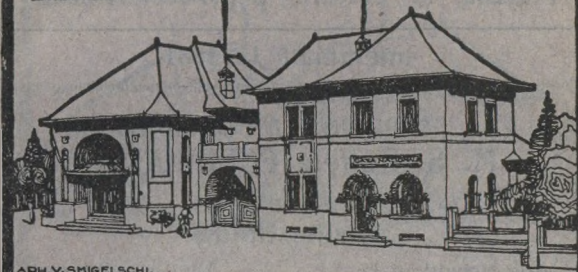

133503

PROIECT DE O
CASĂ NAȚIONALĂ

ADH. V. SMIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Publicație periodică.

Anul XVII.

Nr. 143.

Ianuarie 1927.

GRIVEI

— și alte povestiri —

de

HORIA PETRA-PETRESCU

.....
Editura „Asociațiunii”, Sibiu, Strada Șaguna 6.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:

Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:

Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:

Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de frunțași din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

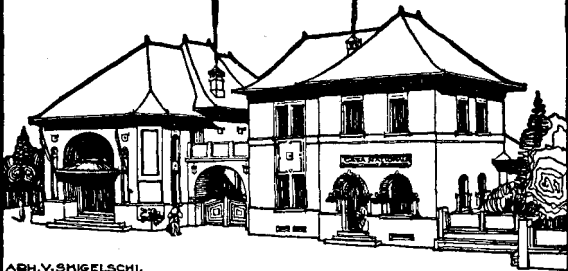
Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

133502

650726

PROIECT DE
CASĂ NAȚIONALĂ

ADH. V. SHIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII“

Publicație periodică.

Anul XVII.

Nr. 143.

Ianuarie 1927.

GRIVEI

— și alte povestiri —

de

HORIA PETRA-PETRESCU

.....
Editura „Asociațiunii“, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Prețul 5 Lei.

Grivei.

Voluntarul român își terminase tocmai lucrul în cancelaria regimentului și arunca ochii peste știrile zilei. Avea tunică veche, descheiată la piept și gât — un braț și-l îmbrăcase într'o mânecă de stofă neagră, subțire, ca să nu-și roadă prea tare tunică. Desprinzându-și mânecă neagră și împăturându-o, citea :

„Din cartierul general se anunță: ... Pe câmpul de luptă vestic au ajuns atacurile noastre la rezultatul dorit. Dușmanul, trupe franceze de elită, portugheze și engleze“ ...

Cineva bătea la ușă, încet, cu sfiiciune.

„... a suferit pierderi uriașe. În mâna noastră au căzut 100,000 de prizonieri. Mortierele noastre și-au făcut datoria...“

Încă odată se auzi cum bate cineva în ușă. „Dușmanul a fost silit să părăsească întăriturile dela... Wulverghem. Contraatacurile au suferit înfrângere, pe lângă toată ținuta eroică, disperată, a trupelor franceze...“

Avem 100 de tunuri dușmane, 200 de mitraliere, 400 de automobile și multe vagoane de muniție. Câmpul de luptă este plin de morți și răniți...“

Acum se arată un cap în crepătura ușii.

„Crucea roșie“ abia poate răsbii cu îngroparea morților și cu transportarea celor răniți. Ziua s'a sfârșit cu o învingere completă a noastră“.

Voluntarul puse gazeta laoparte. Iși duse degetele cele două ale mâinii drepte, arătătorul și degetul gros, la ochi, acoperindu-i, obiceiul lui când era mișcat sufletește — și oftă din greu. Încă câteva zeci de mii de morți, schilavi și ciungăriți! — gândi el. Încă câteva mii de familii în jale, de-o parte și de cealaltă! I se părea că aude freamătul de durere, că simte sbuciumul sufletesc al acestor ființe nenorocite — și toată jalea i se aduna în inimă, ca într'o butelie de Leyden, încărcată de electricitate.

Dar capul se prelungi la ușă — acum se vedea gâtul unui om, împrejurul gâtului postavul gulerului militar — al unui infanterist.

— „Domnu' fraivilig...“ (Freivilliger=voluntar).

— „Ce e?“, întrebă voluntarul, fără să încresteze mult pe cel ce întrase acum în-treg și sta smirna în fața lui, salutând cu mâna la cozorocul jerpelit.

— „Domnu' fraivilig! N'ai face bine...“

— „Ce să fac? Ceasu' de căntălărie a trecut...“

— „Știu c'o trecut, domnu' fraivilig, da toema d'ata am o rugare la dumita“.

— „Ce fel de rugare?“

— „Stăi c'am să ți-o spui, numa' să nu te superi.“

— „Ei, ce să mă supăr? Atunci de ce mi-o spui?“

— „Apoi — ți-o spui așa, într'o doară. Știu eu că ai inimă.“

— „Nu mai lungi vorba, fârtate — ieși odată cu farba“, zise voluntarul, voind să imite 'n vorbă pe infanteristul, care-l privea acum ca pe-o icoană.

— „Domnu' fraivilig... d'apoi, tacă, prost eu, nu mă pricep să 'ntocălez și eu niscari rândurile pe-acasă și-aș vrea, zău, să slobod o scrisoare...“

— „Și?“

— „M'am gândit la dumita“. Zicând acestea se repezi la mâna voluntarului și-i îndesă în palmă două ouă de rață, albe și curate, de-a mai mare dragul să te uiți la ele.

— „Ce faci?“ îl întrebă voluntarul.

— „Lasă, lasă! asta-i așa, de fuîoru. popii — da' mai capăt“, și clipi din ochi, șiret, „și-o să-ți dau, numai să scrii — așa-i că scrii?“

— „Ce să scriu?“

— „O să-ți spui acușica“. Zicând acestea despătură din batista roșie, mare, o hârtie, cu flori pe pagina dintâi, la 'nceputul paginei — nește trandafiri înfloriți în toată puterea cuvântului.

Voluntarul îi întinse ouăle de rață. „la-le — eu nu scriu pe plată“.

Infanteristului i se întunecă fața.

— „Domnu' fraivilig, nu te superi, nu-i așa?, nu te superi?... la, voiam să-ți îndulcesc puțin sufletu'. Țștia nu-s bani, Doamne feri, numa'-așa, de-acasă, dela gospodăria mea...“

— „Îți scriu bucuros, da' cu ouăle de rață să mă slăbești“, zise voluntarul, merse la masă, luă condeiu în mână, îl înmuiè în cerneală și întrebă:

— „Ei, cui să-i scriu?“

— „Nevestii.“

— „Cum o chiamă?“

— „Anica...“

— „Anica și mai cum?...“

— „Anica a lu' Vasile a lu' Dumitru.“

— „Și ce să-i scriu?“

Aici se născu o tăcere îndelungată. Fiindcă erau numai ei doi în cancelarie, voluntarul și infanteristul, îndrăсни cel din urmă să-i pună „domnului“ mâna pe „mondir“ și să-i zică încet, rușinos: „Să-i scrii să nu otrăvească pe Grivei“.

— „Pe Grivei? Cine-i Grivei? Un câne?“

— „Un câne, domnu' fraivilig, da ce câne!...“

Voluntarul ajunsese mai cu luare aminte. Acum începea să-l ispitească întâlnirea aceasta, căreia la început nu-i dase nici o însemnătate. Privi la infanteristul din fața sa. Avea un cap cu ochi plini de cumișenie. Ce păcat de părul tăiat „număru' aint“ la cătane! De sigur îi va fi stat bine, lung și mătășos, cum va fi fost, când era stăpân peste el țăranul din cutare sat românesc. Sprâncenele arcuite tare îi dădeau înfăți-

șarea bărbătească, hotărîtă ; musteața neagră i-o sublinia.

— „Și de ce vrea să-l otrăvească pe Grivei?“, întrebă voluntarul.

— „Stăi să-ți spui din fir în păr și-ai să scrii cum știi dumitale mai bine. Serie nevastă-mea asta... adecă nu nevastă-mea, că nici ea n'a învățat buchile la școală, da' alteineva. Anuță, fata ai mai măricică... serie că o să-i dea într'un bruș de mămăligă otravă lu' Grivei, că Grivei mănăcă prea mult și ne mănăcă urechile. ... Acu', vremile-s grele, domnu' fraivilig, și-i rău cu rându' gospodăriei pe acasă, că știu eu prea bine, că n'or trăi ei ca viermele 'n hrean — da' pe Grivei tot să nu mi-l omoare...“

Infanteristul își învărtea „mița“ (Mütze=capela) în mâni și privea în jos.

— „Nu știi dumita cât țin eu la cănele ăsta! Par'că-i copilu' meu, zău așa, Doamne iartă-mă, că spui de-un căne că-i copilu' meu... Da' eu gospodăria mea fără Grivei nu mi-o pot închipui.“

— „Căne scump?“, întrebă voluntarul, voind să-l știricească.

— „Aș, scump! Nu, domnu' fraivilig, un căne, ia, cinstit de vecinu' meu din ogradă.“

Și vecinu' meu nu-i om darnic, nu-i mână spartă — da' odată i-a fătat cățeaua de vânat cinci și 'n loc să-l trimeată pe apa Sâmbetii, mi-a dat mie unu' și altu' lui Pintilie și încă altu' lui Avram și lui și-o ținut pe ăilalt doi... Da' ce cânt, Doamne! Pe semne 'or fi fost străbunii lor câni de neam mare, dela vreun boier, că nu se poate altmintrelea. De pe când era mic Grivei a' meu nu-și da de rușine prășila! Avea de pe-atunci urechile păroase, gura mare, cu măsele sdravene, de ținut strâns în gură, cu șele lungi, coadă scurtată de mine, și coama mărunță pe grumaz. Câne, nu glumă! Să-l fi văzut când se 'nsburdătăția prin crâng, când îl luam la vânat! Juca ca de nuntă de bucurie! Când îi fluieram una, așa, păcurărește, ridica capul, ciulea urechile-i păroase și mă 'ntreba cu ochii: Unde, stăpâne? Și n'aveam decât să-i arăt lui Grivei: pe-acolea, că-mi alerga ca gându' să-mi aducă pasărea. ... Hehei! Multe prepelițe am mai prins eu cu Grivei a' meu — că Grivei e cuminte, domnu' fraivilig, e mare meșter — nu l-aș da pe-un cap de țară...“ Aci tăcu stăpânul lui Grivei și privi în pământ.

„Aeu“, urmă el, ridicând capul și dându-și cu mâna peste mustățile retezate la vârf, „serie nevasta, că recvirează jândarii și finanții și cătanele tot pe-acasă. 'Or căutat toată casa și-or adus-o cu fundu 'n sus cu căutatele lor. Și serie nevasta, că Grivei nu-i vrednic capu' lui atâta mălai, cât mănă el într'o săptămână. Ce să zici? cap de muier! Ce știe ea de-ale vânatului?! Unde nu te doare, nu te legi. Pe ea n'o doare șa puștii — ea nu știe ce isprăvi face Grivei a' meu și de-aia-i vrea pierzania. Da, nu-l dau, să știi că...“, dete din mână prin aier par'că ar zice: să știi de bine că aprind tot satul.

— „De aia să-i scrii nevastii: Du-mi-te unde te duci după mâncare pentru Grivei, da' să-l găsească în viață când m'oi întoarce acasă, că de nu, 'i rău... Ce zici dumita, domnu' fraivilig?...“

— „Ce să zic? Dacă vrei să-i scriu așa...“

— „Nu că vreau, da' să pricepi și dumita că nu se poate altu-fel!... Hei, de multe ori am colindat eu crângurile și dumbrăvile cu Grivei ăsta a' meu!... Și cum stam noi,

aşa, numai noi, doi tovarăşi de hoinăreală, am legat prietenie dela roată împreună. Să mă crezi. Ne vorbeam, iacă, aşa cum aş vorbi acuma eu cu dumita, numa că Grivei n'avea glas. Da-i luam botu' 'n palme şi-i ziceam: „Măi Grivei, mă!“ Şi el mi se uita în ochi, domnu' fraivilig, ca un om în toată firea, par'că m'ar fi ispitit: eh, ce vrei şi măţaluţă acum? Cum stam aşa, mă gândiam: să n'aibă suflet şi cânele? — Unu' spunea odată, că toate vieţuitoarele ar fi cu suflet, numai că nu toate au grai. Graiu' lui Grivei era ascuns în căutătura ochilor, în lătrat, în scheunatu' lui. Zău, că mă căsneam să-i vorbesc atunci ca unui om mare... Şi-acu', acu' nu-l dau, Doamne feri, că-mi pare rău după el, mă 'nţelegi? domnu' fraivilig, îmi pare rău, că şi el e o făptură de-alu' Dumnezeu drăguţu'... Ar fi păcat să moară...”

În ochii soldatului ţăran se născu o lacrimă. Şi-o şterse repede, sfios, cu dosul palmei.

— „Serii?“, întrebă pe voluntar.

— „Iată-mă-s gata“, zise acesta şi puse mâna pe condei. Puse hârtia de epistolă pe gazeta pe care o citise tocmai. Se puteau

vedea încă rândurile neacoperite: „Crucea roșie abia poate răsbi cu îngroparea morților și cu transportarea celor răniți“.

— „Dragă Anică“, începuseră voluntarii. „Dragă Anică! Să îngrijești de Grivei, că și el e o făptură lăsată de Dumnezeu...“

Praga, Mai 1918.

Anica.

Când a dat să iasă din sat erau ceasurile trei. Socotea Anica așa: Tot o s'ajung la vreme. Până la gară să mai am un sfert de ceas, dacă o s'o iau bărbătește. Și călca bărbătește, de n'ai fi putut-o ajunge cu una cu două.

Desagii îi steteau în drum, nu-i vorbă, dar fără multă zăbavă, pe lângă toată greutatea lor, i-a aruncat de pe umărul stâng pe cel drept, ca și cum ai sălta un copil în brațe — se pricepea Anica la al de-astea, că avea doară trei copii, unu și unu, acasă.

Morarul din capul satului privea la dânsa și-i aruncă vorba: „Da 'ncătrău, încătrău, Anică?“

— „La bărbat“, zise Anica printre dinți și-și așeză mai bine sub bărbie panglica neagră, care-i ținea pălăria de paie, albă.

— „Spune-i voie bună și dela mine“, se auzi morarul.

— „Spun“, aruncă vorba Anica și merse repede mai departe.

Anica n'avea ochi să privească la frumusețile locului ei de naștere. Călca apăsât și se gândea la bărbat. Nu l-a văzut de 8 luni încheiate, de când a trebuit să plece 'n cătane. De-atunci ea singură a purtat rândul casei, și n'a fost ușor, că guri flămânde sunt la casă și brațe de lucru cam puținele. Să-i fi spus cineva, în timp de pace, că o s'o scoată la cale cu atâta val-vârtej, i-ar fi răs în față, da iacă, Domnu'-a ajutat până-acu și-o s'ajute și de aci 'ncolo...

Când să cârnească drumul de țară numai îi sare 'n cale, dintr'un șanț, un băiețel. Se uită ea mai bine — cine să fie? — cine, dacă nu Cristea al ei?!

— „Mamăăă!“

— „Da cum, Doamne iartă-mă...?“

— „Mamăăă! la-mă și pe mine. Dreau să văd pe tata!“

— „Tu, copil răsfățat și mișel!“ uru să dojenească Anica pe Cristea al ei, dar vorba-i se oprise pe buze, îl sărută pe frunte, repede, îi spuse un hotărît: „Nu“, și călcă voinicește mai departe, dându-l cu braț tare laoparte.

Copilul se aruncă în praful de pe drum și începu să izbească din picioare, răscolind colbul.

Știa el că ce a zis odată mama îi lucru sfânt. Tot se scâncea. Ca să-și răsbune, strigă, cât îl lua gura, pe urma ei: „Mamăăă, mamăăă — curge untu'!...“

Mama s'a oprit speriată. Era cu puțință! Soarele era destul de călduros ca să-i încălzească untul din desagă. Se uită speriată spre sarcina de pe umăr, duse mâna încețișor pe la gura desagilor și pe la amândouă capetele, apoi, când văzu că copilul ei o purtase cu minciuna — îi aruncă o privire dojenitoare și merse pușcă mai departe.

Ce bunățăți avea ea în desagă! A fost la stână des de dimineață, și și-a ales dela baci, ea cu mâna ei, două cașuri, cari i s'au părut mai dulci și mai ademenitoare. Și a mai pus laoparte un untuleț cum e aurul, să

alerge orășeni și să-și dea tot avutul lor pentru el. Și o bucată sdravănă de slănină cărnăasă, de trei degete. Iar într'un săculeț, coala la fund, ca să-i iscodească pofta și mai mult, i-a ascuns un săculeț de făină de... mămăligă. De mult i-o fi ducând dorul! O mămăliguță pripită, așa, cum era obicinuit la gospodăria lui, în timp de pace! Cum s'a bucura Tudorelul ei! O fi hămesit de foame 'n cătănia aia, că tot mereu îi serie că nu-s mâncările ca pe-acasă și-s scumpe ale focului. Într'o serisoare-i seria, posnaș, cum e felul lui:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Ce folos de rânză,
Dacă nu e brânză!...“

Acum, să aibă, să se 'nfrupte odată din greu! E bărbat de treabă, Tudor, și e vrednic să-i poarte grija. Vai Doamne, cum s'ar bucura să-l vadă odată la casa lor? Oare o mai ținea mult bătaia asta afurisită? N'or pune odată pace?

Dac' a veni pacea a fi mai bine și cu năsdrașanii ăștia de copii. O să se 'ntoarcă și dascălu' ăl tinăr și o să mai stea mai mult de capu' lor.

Anica întoarce capul în mers și se uită 'nspre sat. Copilul strigă „Mamăăă“! cât ce-i zărește capu' 'ntors și dă să fugă spre dânsa. Ea-i face-un semn cu mâna; „Stai, tartore, stai acoloa unde ești!“ — apoi oftează: „i-e dor și lui de tat-so“! și-și aruncă ochii spre spatele de delușcan îmbrăcat în verde.

Spre marea ei spaimă zărește cum se apropie trenul. Până la gară mai are de furcă și trenul nu 'ntreabă dacă ești sau nu ești gata de ducă — el o pornește la drum și fără tine.

Anica iuțește pașii. Boabe de sudoare i se arată pe frunte, pornind dela rădăcina părului ei negru, uns cu ulei de migdală. Iși duce mâna la frunte, smâncește desagii de pe umărul drept pe cel stâng, în mers și auzind cum duduie locomotiva carului de foc — începe să fugă.

Asta ar fi una — să scape trenul!

Cum fuge stârnește praful de pe drumul de țară. Praful se joacă cu fota neagră, presărându-și firicelele, încărunțindu-o.

Călătorii de prin vagoane văd de departe pe țaranca ce se apropie alergând. Unii scot capul pe fereastră. Câțiva soldați îi fac cu mâna, chemându-o.

Ea n'are ochi pentru așa ceva. Aleargă nebunește. Odată dă să cadă, dar își găsește de nou cumpătul și fuge mai departe. Inima-i bate să se spargă. L-a stat în drum și morarul și copilul!... Și bietu' bărbat!

La gândul acesta își iuțește și mai tare pașii. Câteva găini și un cocoș — galițele cantonierului dela gară, aleargă speriate, când se apropie.

A ajuns. Năvălește ca o furtună la cassă. Inchisă. Bate cu pumnul în geam. Cu mare greu îi deschid. Își ia biletul de drum, îl strânge strâns în pumn și dă busna afară. Afară lume peste lume. Vagoane cu soldați. Ferestrele pline. Aleargă Anica dealungul trenului și caută speriată, negăsind unde să se urce. Pretutindeni îi spun răstit: „nu-i loc!“

Numai dela o fereastră îi face cineva semn cu mâna: „lan vin puiculiță 'neoa!“ Ea o apucă ntr'acolo, fără să-și dea seama ce face. Numai să capete loc.

— „N'ai loc?“ o întrebă cel ce-i făcuse semnul.

— „N'am.“

E un soldat cu fața roșie, cu musteața mare, cu ochii sticloși. De l-ar fi privit mai

deaproape nu i-ar fi răspuns. Prea avea față de bețivan.

— „Urcă!“ strigă soldatul.

Ea dă să urce treptele, dar doi îi țin încă drumul. Conducătorul închide repede ușile dela vagoane și strigă plecarea. Trenul se pune în mișcare, încet, spre marea spaimă a Anicei.

— „Repede, dă desagii 'neoaace, urcă-te!“ strigă soldatul și întinde mâna după desagii fărăncii.

Anica îi dă — apoi se repede din nou spre trepte. Conducătorul închisese, bombănind turbat, ușa, și-i făcu un semn cu mâna, retezat: pune-ți pofta 'n cui!

Desagii dispărură pe fereastră, în lăuntruul vagonului. Anica începu să alerge, ca turbată, pe lângă tren. Țipa. Se ruga să o lase înlăuntru.

În fereastră apărură două fețe vesele. Era cel de mai 'nainte, cu fața roșie, obraznică, și încă unul. Râdeau amândoi.

— „Adio... și n'am cuvinte!“ îi strigă unul din ei și începu să pipăie gura desagilor.

— „Ce faci nană? Vezi să nu-ți rupi nasu'!“ râse celalalt.

Anica alergă ce alergă pe lângă tren — când văzu însă că și-a iuțit mersul și că nu mai este nădejde să se poată urca, se lăsă pe o piatră de cîrm, își îngropă fața 'n palme și isbucni în lacrimi: „Of, Tudore! Tudore! Dai de păcatele mele!“ și se uită îndobitocită pe urmele trenului ce alerga... „Ce mă fac? Ce mă fac?...“

Praga, 1918.

„Flămânzilă“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Maicele au servit prânzul în lazaret și s'au retras să se roage. Până la cafeaua de după-prânz mai sunt două ceasuri încheiate. Am cetit numele biletelor de legitimație, după alfabet, întinzând fiecărui soldat biletul, după ce am aruncat odată ochii să văd dacă stăpânul biletului e curat îmbrăcat, dacă e ras, dacă are guler și de-i sunt ghetele văcsuite. Fiecare a dus mâna, militărește, la cozoroc, a salutat și a plecat.

Numai unul a stat pe loc — a luat biletul de legitimație în mână — l-a întors pe

o parte și pe cealaltă și și l-a pus în buzunar, fără ca să se urnească din loc.

La cafea, când am dat din nou prin sala lazaretului, l-am găsit tot acolo. Se plimba acum, de colo-colo, prin sală, fără să fie îmbrăcat de ducă.

— „Nu ești ras?” l-am întrebat, privind la el de-aproape.

— „Ba, ras“.

— „N'ai papuci?”.

— „Ba da. *Bocancii-s* numai de ieri!“.

— „Atunci — de ce nu ieși pe-afară?”.

Cățana mea dete împăciuitoar din mâna stângă, ca și când ar zice: eh! ce să mai, merg!?

— „Dacă-i așa, de ce ți-ai luat biletul?” îl întreb eu.

— „*Ausvaiscartea* (*Ausweiskarte*)?”.

— „Aia“.

— „D'apoi — ia — așa — ca să știu că pot ieși, dacă vreau...”.

— „Cum așa?”.

— „Și dacă n'o *hăsnălesc* (folosesc), *meghiș* (tot) imi cade bine s'o știu coala, la *pozunar* (buzunar)”.

— „Bravo!“ zice eu și m'apropiu să-l descos, fiindcă îmi dă de gândit răspunsul lui. „Bine, fărțate, dacă o ai la mine, colea, în cânălărie, și ți-o poți lua când vrei, nu-i de-ajuns?“.

— „Nu“.

— „De ce?“.

— „Fiindcă nu-i în *pozunar* la mine“.

— „Măi, a naibii comedie, da ce-i cânălăria mea și ce-i buzunarul dtale!“

Românașul meu știe că îmi place să descos oamenii și de aceea se dă în vorbă cu mine.

— „Hei, domnu' frăitar, *acilea*, la *pozunar*, am *ausvaiscartea caldă-călduță* și pot ieși când îmi place. Și bine-mi mai cade că pot eu să merg de *măganu'* meu!“.

-- „D'apoi fosta-i dta închis de duci așa de tare dorul libertății?“.

— „Ba n'am fost la *țucaus* (Zuchthaus), feritu-m' o sfântu' și maica Precistă, da am fost în *ștelung* (Stellung) nouă *lunuțe* și numa' eu știu ce-am tras“.

— „Acolo ai căpătat pușcătura de șrapnel“, adaug eu (în ordinația medicală e scris: *Schrapnellverletzung des rechten Armes* = rănire de șrapnel a brațului drept).

— „Acolea. La Isonço, ori cum naiba îi mai zice“.

— „... Și...?“

— „Și mi-or făcut *apărație* (operație). O curs sânge ea dela un bou, da n'am lăsat să mă adoarmă, să-'mi pună d'alea pe la nas. Și-acu, iacă, m'or *supăra* (superarbitra), că nu-s bun de nimic... Mâna n'o pot pune pe coarneau de plug“, își mișcă cu mare greu degetul arătător al mâinii drepte, „la coasă n'o să mă pot duce“, — oftează din adâncul plămânilor, — „... m'or *supăra*, că ce-or face cu mine?... Eu nu-s *șpeculant*, domnu' *fraităr*, nu-s *șpeculant*...“

Pleacă capul în pământ.

— „Și-acu, cu *ausvaiscartea*, ce ți-ai zis?“, întreb eu.

— „Ce mi-am zis? Iacă! Nouă *lunuțe* ai iot stat în *ștelung* și alte patru prin *ale șpitaiuri* — ia să ai și tu puțințel *urlab* (Urlaub). Nu mi-or scris ăi d'acasă de multă vreme — n'am căpătat nici *poc* (pachet), nici bani — par'că i-or înghițit pământu'... Acu' — fără bani suflu 'n buze, vorba ăluia, domnu' *fraităr*. Și ce să și văd eu prin orașu' ăsta? Case mândre, una și una, și eu — nici o lăscate 'n pungă!“

— „Atunci dă cartea 'ndărăt!“

— „Ho, stai, nu așa, mai *cătingan* (încet). Asta-i *urlapu'* meu, deocamdată, până vin la *supărare*. Când ziei, domnu' *fraităr*, că m'or *supăra*?...“.

— „Peste 2—3 săptămâni“.

— „Vezi așa. Până atunci mă plimb iacă, pe-acilea, prin curtea asta cu *ausdaiscartea* în *pozunar* și-mi închipui, măre, că mă pot duce unde-mi place, unde mă duc ochii — fără să-mi poruncească nici pui de om“.

— „Al naibii românaș!“, spun eu, într'o doară, să văd ce zice.

— „D'apoi — a' naibii, zău. Că mă duc cu gându' unde nici nu gândești: *Dizenteresc* (desertez) cu gându' pe toate *meleagurile*, cu toate că nu-s *disenteri* (desertor), domnu' *fraităr*, Doamne ferește! Da, ia, așa — cu gându-'mi zic: acu, rămâneți opt cu a brânzii și mă lăsați în pace cu poruncile voastre. — Și mă duc la vituțele mele, cu gându', și le mângâi și le dau nutreț de ăl mai minunat, și m'apropiu de *cocia* (trăsură) mea, că am o cocie, domnu' *fraităr*, *cocie* faină ca de domn, și o spăl, în gând, aruncând o doniță

cu apă pe roatele pline de nămol și...“, se uită la mine, ea și când m'ar întreba: dar nu-ți aduc cai verzi pe păreți? Eu, din cap, că nu. El urmează;

— „Și-apoi îmi închipui eu, domnu' fraităr, că e timp de pace și că toată lumea-i liniștită. Zău așa! — Ori îmi zice: ce ai putea face toate, fiindcă ai frai (liber)?! Ai putea cumpăra la boreasă (femeie) o șurță (șort). La Mărie o oglindă de alea, să le așezi pe masă — să-și vază și ea vârful nasului, săraca, că m'o tot rugat de o oglindă... Și ai putea să-ți cumperi un brici, într'o boltă de aia mare — că de aia este orașu' ăsta hătălmaș... Da, numai târziu mă gândesc că-mi suflă vântu' prin pozunar... Hai! Las' și-așa! Ce să-i faci? Musai să te dai împăcat!...“.

l cer „ausvaiscartea“. Nu mi-ar da-o, până seara, pentru un colț de țară!

Ce fericit om, care visează ce ar putea face în libertate și care se dă împăcat!...

P r a g a, Octombrie 1917.

Sărbătoare.

Badea Sandu pășea liniștit spre casa „părintelui Niculae“. Era în săptămâna paștilor.

L'a băgat în griji scrisoarea, care i-a adus-o poștaru' mai dineaori. Cunoaște scriitura lui Dasilie — rândurile astea sunt scrise de fiu-său.

„Părintele Niculai“ scria tocmai o naștere la catastif și nănașa îi puna în mână mai multe pișule. Era vesel.

„Ce veste și poveste, Sandule?“

„Apoi, iacă, domnule părinte, o scrisoare dela Dasilică“, zise Sandu, îndreptându-și sumanul și netezindu-și pletele, căzute peste sprâncene. — „Ad-o 'ncoace!“

Și „părintele Niculai“ nici nu-și ia ochilarii legați cu ață, de pe nas, prinde 'n mână scrisoarea, o despătură și cetește vreme multă, tremurând din buza de jos și ținând scrisoarea spre lumina zilei dela fereastră. Și într'un târziu ridică ochii de-asupra rândurilor și începe: Te chiamă ficioru-tău pe sărbători la el. Zice, că să mergi și cu lelea Stratona, că vă dorește mult.

„Așa serie?“ și-și învâрте încet pălăria în mână.

„Așa. Gheorghe a lui Dasilie pleacă din Reghin poimâne dimineața. Să plecați cu el. De bani vă trimite să aveți de drum și de-ale mâncării“, și începe să cetească cu glas trăgănat scrisoarea a doua oară.

Badea Sandu stătea ca împietrit. Și-a venit însă de grabă în fire, a mulțumit părintelui Niculai și a plecat molcom către casă, cu ochii pe scriitura lui Vasile. Căuta din încâlceitura asta ciudată să găsească ce-a vrut să le scrie fiu-său.

La răspântii se întâlnește cu lelea Stratona. „Tu, Stratono, ne chiamă Vasilie pe sărbători la el“.

Câtă amar de putere mai avea și lelea Stratona, toată a pierdut-o în clipa asta. Ochii i s'au înrouat și și-a dus șorțul la ochi, oftând din greu.

„Dragul mamei!“ alta n'a mai putut grăi. O podidiră laerămile.

„Ce zici tu, babo? ce ne facem?“

Și amândoi caută care 'n cătrău, să nu pară că sunt slabi de inimă. Drea să pară fiecare mai oțelit, mai tare. Lelea Stratona își duce mâna la bărbie și rămâne împietrită.

Il vede pe Vasilie mic cât o schioapă. Și crește dragul mamei și intră la învățătură, la dascălul din cornul uliții și-i ca un bujorel în față, de roșu și de sănătos ce-i. Și l-au dat și mai departe, la învățătorii din Reghin, că avea băiatu' tragere de inimă pentru carte. O duceau greu ei, acasă, dar flăcăul trebuia să răsbească în lume, să se facă „om“ din el.

Și așa, cu una cu două, au dus-o ei cum au putut. De câteori nu a prins-o bărbatul ei cu ochii 'n lacrimi după Vasilie, că-i ducea dorul, cum sunt mamele. Vorba ceea: „numai inimă de mamă să nu fii“.

Și l-au învățat carte domni ai mari și i l-au dus, unde sunt numai domni mari și luminați. Ea, care l-a crescut de când era mic, de când se făcea copăcel și umbla de-a bușilea, ea care l-a dat la învățătură și i-a deschis calea, care duce la limanul visat, ea a trebuit să-l piardă.

Și-a domolit pârdașnica de inimă, i-a poruncit să nu mai bată nebună și l-a pierdut. S'a dus...

Și acum le scrie și-i chiamă la el. Dragul mamei: i-e dor și lui de ei... Bădea Sandu își netezește părul și sboară cu gândul

în vremile îndepărtate. Se vede cu dăsații în spate măsurând drumurile către Reghin. Ajunge în oraș cu fruntea plină de sudori, își lasă dăsații la cârciuma satului lor și se 'ndreptează către școli. Și acolo-l întâlnește dascălii și-l bat pe umeri, zicându-i: Fiul dta e învață bine!

Și-i crește inima de bucurie.

Sau se îndreaptă cătră unul din școlari și-l întreabă pe departe:

„Ian spune-mi, dle, cunoști dta pe Vasilie a lui Sandu?“

„Cunosc, bade!“

„Da' învață și se poartă bine?“

„Da' de ce întrebi, bade?“

„D'apoi, iacă, tată-său e din satul nostru și întreb numai așa“.

„Da, Vasilie e student harnic, se poartă foarte bine“. Badea Sandu întinde mâna sa noduroasă școlarului, apoi se pierde pe strade, fără să zică o vorbă, fără să clipească din ochi, în sufletul său însă îi strigă ceva: Țsta e feciorul tău!

Și era mulțămît.

Și așa au dus-o amar de ani și iată, că dupăce fecioru' a ajuns să isprăvească cu școlile de aici l-au chemat dascălii ai mari

la ei și i-au spus: „Bade Sandule“, dă-ți copilul și mai departe, la școlila înalte. O să faci om din el“. Și așa l-au luat străinii și l-au dat la școli. A mers la București și a învățat de a ajuns om. Cum o fi acum? Cum o duce-o el în orașul ăla mare? I se părea, că vede o mulțime de lume necunoscută, care face larmă ca nebună și-și vede băiatul prins în vârtejul amețitor.

„Babo! Mergem?“

„Mergem!“

Și amândoi se privesc în față. O flacăără le lucește în orbitele ochilor, o flacăără plină de dor. Este dragostea lor pentru Vasilie.

La gara de nord, din București.

Încă vreo câteva minute până să sosească trenul dela Predeal.

Vasilie e la gară și-și așteaptă părinții. Un tinăr bine făcut, chipeș, spătos, cu trăsăturile feții regulate, pline de viață. E profesor la un liceu, are leafă multămitoare. În vârtejul capitalei a știut să-și păstreze cum-pătul vieții, învățat din odaia scundă unde trăiau părinții săi.

Bucuria revederii așa-l cuprinse în mrejele sale, încât în culmea veseliei și-a adunat prietenii roată în jurul său și le-a spus:

„Știfi ce, măi? Haideți și-mi vedeți părinții!” Și toți au ascultat propunerea prietinelui lor. Așteaptă cu toții sosirea părechii de țărani.

Și iată, că se zărește trenul în hala plină de fum înădușitor.

Badea Sandu și lelea Stratona și-au dus mâinile la inimă și-i năpădesc gândurile.

Au crezut, că le va fi ușor cu drumul ăsta, dar acum înțelegeau ei toată noima și greutatea venirii lor.

Oare nu i-o fi rușine de noi, aicia, între atâta amar de domni mari? A scris el să venim, da a scris iacă, numa' așa, să-și facă datoria! li frământau gândurile încruntate și par'că îl vedeau răstindu-se la ei: „Ce ați mai venit pe capul meu?”

Așa a pățit-o și llinca cu fecioru' ei. Și, Doamne, rău le-ar cădea.

Lelea Stratona pipăie prin desagă după iconița, pe care i-a adus-o lui Vasilie în cinste și murmură din adâncul inimii o rugăciune. Și-a așezat broboada mai bine în cap și ațântește ochii pușcă înainte. Acum, când au intrat în hala asta mare, au rămas

amândoi uluiți locului, apoi au dat să coboare așa, încetinel, într'un noroc, doară, doară or da de el.

l'a zărit de departe. Tot sângele i s'a urecat în față, își face loc prin mulțime și răsbate până lângă ei.

Ochii mamei l-au găsit și strălucesc de bucurie.

Bătrânul încărunțit de griji privește țință la tinărul dinaintea sa, bătrâna cuprinsă de un tremur fără să vrea se sprijină de Sandu.

„Eu sunt, Vasilie, fiul vostru!”

Prinde curaj, buzele lui cearcă să zimbească și, recăpătându-și voia bună, prinde de braț pe mama sa și le zice prietinelor, cari într'aceea se adunaseră împrejurul lor.

„Iată, tată și mamă, prietini mei! Țsta-i Tănăsescu, ăsta Ionică” și așa, pe rând, într'o răsuflare, le înșiră numele prietinelor săi, cari privesc plini de duiosie toate astea.

Lelea Stratona și badea Sandu dau din cap fără să se dumirească. Când Vasilie îi apucă de braț și-i duce la birjă, ei îi urmează fără de nici o vorbă prin mulțimea, care-i ametește și mai mult cu larma.

Și pe stradele late, mari, frumoase și pline de lume ei își plimbă ochii, duși de surugiul, care mână ca nebun.

Și ajung la o casă, care se înalță par'că pân' la ceruri. Se scoboară și dau de-o odaie plină de lucruri scumpe și frumoase.

„Suntem la noi acasă! Iată unde șed și-mi petrec timpul, mamă! numai să vă simțiți voi bine!“.

Bătrânii se uită jur-împrejurul lor. Uăd ei aieva toate astea? Și acuma înțeleg cât de bine a ajuns fiul lor, care s'a nutrit din mânilor pârлите de soare, acum pricep cât de dragi sunt ei pentru el, și isbucnesc amândoi în lacrimi.

Toată iubirea lor, simplă, dar curată, o dau la iveală prin lacrămile astea și când îi întreabă el plin de pingășie: „Pentru ce plângeți?“ baba răspunde, proptindu-și capul de pieptul lui: „Las' să plângem! Atât de bine ne cade! La tren nu ne-ai lăsat *nici chiar să plângem!*“.

Și bătrâna își plimba ochii pe părății împodobiți cu fel de fel de chipuri și se oprește la ceva. Era ea. De-asupra patului lui Vasilie, era chipul ei, care-l păzește și desmeardă cu privirile ei părintești.

Tot trecutul ei pare că-i vine înainte. Vasilie, pentru care a petrecut atâtea zile și nopți în veghere, Vasilie n'a uitat-o. Viața, pe care o jertfit-o pentru el, n'a fost zadarnică.

Și-și întinde mânilor ei sbârcite și bătute de arșița soarelui înspre fruntea lui, care pare că strălucește, ca aureola unui sfânt din icoană, și i-o sărută cu tot focul ei, ca o moaște scumpă.

(1904)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In ceasul din urmă.

(Publicată la dorința „Moșului“, care n'a mai avut vreme să o serie.)

Papa Inochentie a III-lea trăgea să moară. Era într'o zi caldă-jară a luni lunie 1216. Sta celce își spusese cu atâta încredere „locșitorul lui D-zeu pe pământ“ în patul său pompos, cu baldachin, în veșminte de brocat greu și în față-i se întindea, sub fereastra deschisă, una din priveliștile cele mai ademenitoare la viață: o vale a Tibrului cu orășelele cât o găoace. — Assisi, Foligno,

Trevi. Numai ochi să fi avut, să poți să te bucuri de întreagă bogăția de colori, și plămâni, să respiri din adânc și să te bucuri de viață!...

Trupul său vânjos altădată nu mai da ascultare poruncii creierului. Numai degetele mâinii drepte și le mai mișca din când în când, în semn că mai trăiește, și buzele voiau să rostească încă cuvinte, neînțelese de cei de prin prejur.

Sfetnicii săi, cardinalii, secretarii, își frământau capul de pe acum cu întrebarea: oare cine are să fie urmașul papii? și își răspundeau pe șoptite, fără să le pese dacă celea trecea pragul morții îi poate asculta; alții se îngrijeau de cheile ce deschid scumpeturile curții papale, ca să tăbărească în curând asupra lor; glasul doftorilor, cu frânturi arăbești, era doar o vorbă 'n vânt...

Papa auzise pe unul din foștii săi sfetnici rostind cuvântul: testament și — închise îndurerat, pentru o clipă, ochii-i îndurerăți, apoi surâse blând.

Ce se alesese de întreagă gloria sa? Ce se alesese de știința înmagazinată în capul său, la Paris, în Roma, în Bologna, la

universitățile cele înalte? Cunoscător al legilor, teolog vestit, om cu putere de voință cum n'au fost mulți pământenii — acum îi era dat să audă cum cei mai apropiați de el se gândesc ca, repede-repede, să pună mâna pe bogățiile Lateranului și să-l ducă în mormânt, în biserica Sfântul Petru din Roma, așa cum stă acum, ridicat în pat, dar lipsit de suflare.

Da, a lucrat mult și bine pentru creștinătate. Cruciada a IV-a lui are să i se mulțumească, pe ereticii Albigenzi el i-a trecut prin foc și sabie, în Franța, ordul Franciscanilor și al Dominicanelor lui au să-i fie datornici cu recunoștință; sinodul al IV-lea, lateran, el l-a condus, cu bun sfârșit — acum însă, ce *mici* îi păreau toate acestea în clipa când sta să-și ia rămas-bun dela toate cele lumești! El, ce scrisese despre „Mizeria vieții omenești“, înțelegea această mizerie până în adânc.

O păsăruică gureșă s'a oprit la geam și a privit scrutătoare la bolnavul greu, ca și când ar fi vrut să-l întrebe: da ce gânduri îmi frământați pe o drăguliță de vreme ca asta?, iar, ca să-i fie și mai lămurită

întrebarea, și-a mișcat ea aripioarele, pline de un penel albastru cu picățele roșii și gălbioare, și s'a plimbat cu piciorușele-i tefere pe dinaintea celui ce își lua rămas-bun, dela mânilor și picioarele sale — apoi sbură în văzduhul ce te apropia de valea Tibrului cu mâni nevăzute.

Papa tresări. Păsărica îi aduse aminte de Francisc de Assisi. Așa îi ziceau doară călugărului, care în ochii multora era un suchiat — călugărului, care și-a luat rasa călugărească cea mai groasă, care a aruncat anatema asupra banului și — colindând din loc în loc, ca cerșitor — se înfrătea cu animalele din crâng, agrăia pe lună : soră și pe soare : frate, iar celor flămânzi le potolea setea și foamea din ceeace însuș căpătase drept elemosină.

Ce-i din apropierea papii putură desluși în sfârșit cuvintele bolborosite : „Să-mi aduceți pe Francisc de Assisi...”

Repede-repede au trimis pe un prelat după el, care — de sigur — se îndeletnicia, iarăș, cu cine știe ce pierdere de vreme și — într'adevăr — l'a găsit în Perugia, cum da de mâncare, cu lingura de supă, unui

bolnav. Ridică lingura „Poverello“ — că așa i mai ziceau oamenii lui Francisc („Sărăcuțul“) — ridica lingura și la fiecare înghițitură a bolnavului rostea câte o zicătoare plină de miez.

— „Spuneți papii“, zise, aproape cu veselie, Francisc, „că *n'am vreme acum*. Am să satur pe un biet orb. Papa are o sută de servitori — săracul Nazarov însă n'are pe nimeni pe lumea întreagă să-i dea leac de ajutorință“.

Surâse încet papa, ascultând ce-i trimite vorbă călugărul, mai așteptă câțeva vreme, apoi rugă din nou să-i ducă vorbă mai departe — de astădată un episcop. Și a pornit episcopul și l-a întâlnit pe „Sărăcuțul“ în apropierea zidurilor celor vechi ale orașului, la Porta Nella, jucându-se — da, da, jucându-se! — cu o ceată de ștreqari, copii ulițarnici, fără căpătâi. Le împărțea cu mult haz felioare-felioare de portocale, cerșite și ele dela alții, apoi smochine și pânișoare, să le mânânci cu ochii, de ademenitoare ce erau și în timp ce sărea cu ei în horă — le povestea fel de fel de istorioare, care de care mai frumoasă, de prin

Biblie : povestea lui David cel cu praştia, a lui Samson, care sugruma numai cu mâna leii, a lui Dantil cel viclean, a fraţilor Macabei — încât copiii băteau din palme, plini de mulţumită sufletească şi strigau : „Bravo Davide!, bravo Daniele! bravissimo piccolo figlio Maccabäo!“ (B. Davide! b. Daniile!, minunat micule fiu macabeu!)

— „Spuneţi sfântului părinte“, se întoarse Francisc spre episcop, în mijlocul povestirilor, „că *n'am vreme* nici acuşica! Am să învăţ copilaşii. Sf. părinte are atâţi dascăli, burduf de carte. E dascălul dascălilor! Dacă are trebuinţă de-o vorbă înțeleaptă îi stau doară la îndemână atâţia doftori mari de prin Paris şi de prin Bologna!“ Şi şi-a urmat povestirea mai departe.

Amărit a plecat episcopul dela nebunul de Francisc, care nu voia să dea ascultare unui papă pe patul de moarte şi care hrănea pe un cerşitor-orb şi da hrană sufletească unor... derbedei, în loc să alerge la patul marelui bolnav, dar papa nu s'a simţit jignit, ei a clătinat puţin din cap, ea şi când ar fi vrut să rostească gândul: Cine ştie dacă nu-i mai bine să ajuţi pe un sărac şi pe unii

amenințați de destrăbălare, decât să stai la căpătâiul unuia, care-i sortit morții!

După un răstimp a trimis a treia oară după Francisc, de astădată pe doi cardinali. Și ce le-a fost dat cardinalilor să vadă: Francisc mângăia tocmai un păianjene! Iși rupsese păianjenele un fir întins cu măiestrie între două tufe, iar „Sărăcuțul“ își dădea toată truda, dupăce și-a smuls din rasa-i călugărească vreo câteva firisoare, să înnoade și să-i prilejească păianjenului trecerea nestingherită la tufa cealaltă. Și vorbea Francisc cu păianjenul ca cu un om și-i spunea: „Dezi, sute de oameni îți strică rostul cu sălbătăcia lor și numai unul se găsește să-ți fie de ajutorință.“

Abia după ce a adus păianjenul la locul dorit s'a ridicat „Sărăcuțul“ și a spus prelaților ce-l chemau: „Să mergem!“ Acum nu mai avea, deocamdată, nici un schilod de ajutorat, nici copilași sau animale, cărora să le sară 'ntr'ajutor pe acolo...

Când să între în palatul papii s'a oprit Francisc în pragul ușii și a zis respicat: „Nu pot intra!“ „Pentru ce nu?“. l-au întrebat. — „Imi iau ochii bogățiile pământului

de aici!“ zise el și-și duse mâna la ochi. Au trebuit să ducă coroana din odaia papii — așa s'a făcut mai întuneric lângă celce murea și așa a intrat, cu clămpănit vesel de sandale, călugărul hoinar.

Papa Inochentie surâse la vederea lui, cum nu mai surâsese dela primirea veștii de învingere dela Tolosa.

— „O, prea fericitul părinte!“, isbueni Francisc. „A venit ceasul să spui: rămas-bun, pământ! Da prea mare larmă îmi pricinuieste brocatul, mătasea asta, și prea tare te mângâie pe trup!“ Abia că găță vorba și începuseră să-l desbraceze. În timp ce prelații din jurul muribundului făceau ochi mari — de roculu-i de mătăasă, de lanțul gros, de aur, de stola cea grea și țesută din greu cu aur.

Nime n'a îndrăsnit să crâcnească. Mai apoi luă Francisc mantaua sa cea sură, bătută de praf de atâta umblet și batjocorită de murdăria atâtor derbedei de pe uliți, și i-o puse papii pe piept și pe umeri.

Inochentie avea ochii plini de bucurie. Se priviră cei doi, adânc-adânc, și sluga cea mai joasă se înțelese în clipa aceea cu stăpânul cel mai sus pus...

Cardinalul-episcop din Ostia spuse atunci: „Vrea mângăierea ta, Francisc, vorbește-i!...”

Contele de Benevent strigă: „Amintește-i de lupta dela Ravas de Tolosa! De cei 100.000 de păgâni morți!”

— „Ori de cruciada spre Bizanț!” zise un baron flamand.

Francisc de Assisi însă își scoase câteva fire de păiangen din barba-i stufoasă și le puse peste părul ud al papii. Aproape vesel zise „Sărăcuțul”: „Dezi, papă al meu, fie nu-ți rămâne nimic din Roma și din lumea întreagă! Din întreagă țesătura ta peste Alpi și de peste mări — te-ai ales cu mai puțin decât s'a ales păianjenul meu, fratele meu, între vițele de vie de colea!”

— „Dorbește-i mai bine de anatemele date peste Gotthard, de reginele pe cari le-a molcomit, în Paris și în Leon”, l-a întrerupt un episcop din Pisa.

— „Și, totuș, i-a rămas ceva mai minunat decât toate astea!” zise „Sărăcuțul”: „Sărăcia curată! Vezi firicelul acesta de țesătură? Așa de sărac îmi ești! Un cerșitor din Transtevere este față de tine bogat ca lov!”

Alții cerură să-i vorbească despre conciliul din Lateran, alții de războiul împotriva ereticilor, Francisc însă se aplecă spre cele murea și-i șopti: „Dragă frate al meu, ai scris în tinerețe o carte despre nimicnicia vieții...”

Și papa surâse fericit, mândru de lauda adusă, și închise ochii pentru totdeauna. Iar Francisc își duse mâna mângâietoare peste ei și peste gura lui și zise, aproape vesel: „Acum să rămâi liniștită! Ai făcut larmă destul!”

(După o lectură a unei schițe de *Federer*)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un orb și unul cu ochi...

O întâmplare adevărată.

Un om de inimă ne-a povestit o întâmplare și ne-a dat voie să o însemnăm la răboj, ca să o cunoască și alții. Iată-o:

„Călătoream cu trenul și se însera. Câmpurile alergau pe lângă noi și un apus de soare minunat încânta ochii muritorilor, cari mai au dorul să colinde pe sus, câtă vreme jos îi chiamă banul și certurile zilnice.

„Față în față cu mine era unul, care nu se putea bucura de frumusețea apusului de soare, un orb. „Oare la ce se va gândi?“ mi-am pus întrebarea, dar nu mi-am sfârșit bine întrebarea și orbul meu și-a scos un notiț din buzunar și a început să... serie, pe jumătate întunerecul, care domnea în vagon, cu o iuteală vrednică de imitat, chiar și de unul cu ochi. „Oare ce va serie orbul?“ mă rodea la inimă, fiindcă sunt curios dela fire și îmi place să știricesc. După ce a scris orbul o bucată de vreme — am rupt tăcerea și l-am rugat, plin de curtenie: „Iartă-mă, dar sunt foarte curios să știu cum ce ai putut serie și cum ai putut d-ta serie pe întunerecul ăsta.“ Simțiam cum surâde orbul în colțul lui de vagon și am ascultat cele ce mi-a împărtășit. — „Eu, domnul meu, sunt un meseriaș, care se pricepe să acordeze plane (să înstrune și să reparaize planele, cari și-au slobozit coardele). Viu din F., unde am fost chemat să lucru, și mă întorc în S., unde trăiesc. Acum mi-am însemnat, cu literele noastre, ale orbilor, adresele celor pe cari i-am avut de mușterii, ca să nu le uit“. Orbul învățase meseria asta

de multă vreme și lucra din greu, cu multă dragoste. Era împăcat cu soarta și știa că agonisește ceva ca să trăiască. — Când s'a făcut lumină în vagon, a desfăcut un pachetel, a desfășurat o gazetă mare în poală și... de ce am văzut m'am minunat!.. a început să taie cu briceagul o portocală, dar așa de frumos, așa de cu grije și de repede încât un om cu ochii teferi n'ar fi fost în stare să o curățe mai bine.

N'a căzut pe jos nici atâția! Nici sâmbure, nici coaje. Apoi, după ce a mâncat miezul, după ce și-a adunat rămășițele, le-a aruncat pe jereastră, fără multă zăbavă“.

„Zilele trecute“, a urmat povestitorul „am călătorit iarăș. Acum aveam oameni cu vedere în vagon. S'a ureat un domn, cu inele, în haine elegante, cu mult forfoi. În notițul lui nu știu ce adrese vor fi fost scrise, dar a început să mânânce... Avea de toate: și carne de pui și ouă și portocale și vin... Hei, ce mai taravură! Oscioarele de pui le-a aruncat cu câteva găoci de ouă sub bancă — o coaje de portocală era să schilodească pe un trecător, fiindcă-i ajunsese sub talpă și sta să alunece — hârțiile la dreapta, la

stânga... și se nădușea mâncând, și sufla, sufla, ca o locomotivă...”

„M'am gândit la orbul meu și la felul lui de a mânca...”

Gândește-te nițel!

Rândurile de față vreau să te învețe să gândești, în vremurile noastre, când se îmblătesc atâtea lozinci năsdărvane și descreierate. Ascultă numai cum oftează și se tânguiesc oamenii de inimă, capete luminate, cari ar vrea ca omenirea să ajungă la creangă verde și dă-ți seama dacă n'ar fi cu cale — ca, în loc să încolțești în fiecare zi câte 3—4 ortaci — să te faci și tu un apărător al gândurilor lor curate și sănătoase.

O să ridici din umeri și o să-mi spui: hei, ce pot eu singur-singurel?! Nu-i așa! Dă gândul bun mai departe — adu-l în fața alor tăi, de câte ori ți se dă prilejul nimerit — fii un gregar al gândului, ca să prindă putere și — după ce s'a împiciorogât, ca un copil mic — să te poți bucura și tu de el — dacă nu tu, urmașii tăi.

Doamne, Doamne, oftează un învățat (Nicolai): noi nu ne folosim astăzi nici de a 20.000-a parte a bogăției de putere motrice (care mână) a razelor soarelui! Dacă s'ar folosi razele soarelui precum ar trebui — am avea fabricile noastre mânate de puterea electrică, născută din razele de soare!

În Egipt s'au construit în timpul din urmă niște oglinzi mari, cari prind razele și le prelucră, ajungând să construiască motoare cu putere până la 65 de puteri de cai. Mai mult: din aierul nostru se poate prinde electricitatea și se poate folosi la fabrici, ca putere motrice. Baloane ridicate în aier au ajuns de pe acum să prindă și să conducă electricitatea așa. Dela o înălțime de 350 de metri — a scos americanul Planson cu trei baloane, pe ceas câte 30 puteri de cai.

Dar nu numai razele de soare, nu numai aierul este neexploatat după cum ar trebui — cu aierul comprimat (apăsât) au ajuns inginerii să mâne în ziua de astăzi motoarele, ca cu benzina și cu uleiul.

Dar căderile de apă, sunt ele folosite cum trebuie?

Mai mult: s'a aflat că pământul, pământul pe care-l găsești pretutindeni, se

poate prelucra și că poate servi la construirea de mașini. De aici înainte vom avea în loc de industrie cu metale grele o industrie cu metale ușoare, combinații cu aluminiiu. În Germania (Bavaria, Walchensee) au și început să pregătească aluminiiu din pământ.

Doamne, Doamne, suspină marele învățat francez Camil Flammarion, de-ar fi oamenii așa de cumiști să prindă puterile, cari zac în *fundul* pământului, nefolosite: gazurile, energiile de acolo! Diametrul pământului, constată el, este de 12.742 km. Dela suprafața până la centrul pământului sunt 6371 km. Noi nu ne-am scoborît mai adânc de 2 km. sub nivelul mării! Dacă s'ar săpa în Olanda, în unele regiuni ale Belgiei sau în România (chiar în România noastră) nește puțuri adânci de câte 800—900 m., scrie Flammarion, iar pământul scos ar fi dus la țăr murul mării mai apropiate, am putea să avem în stăpânirea noastră materia înflăcărată, vaporii, aurul, arama, radiul, ca să ne luptăm contra frigului, a sărăciei, a boalelor. Fi-rește, ar trebui o armată europeană, constructivă, așa cum o visează oamenii de bine

— o armată, care să pună umărul și să ridice, nu să pârjolească, nu să facă una cu pământul.

Câtă vreme ne certăm și ne amenințăm împrumutat cu gura de tun și cu patul de pușcă, pentru ca să ne lăsăm mai apoi dinții pe toate răzoarele -- n'ar fi mai cuminte și mai omenește să ne gândim la planuri de acestea îndrăznețe — și să le ducem în îndeplinire cu toții? N'ar fi mai bine ca să știm că în Germania se află chiar și acum încă 2 milioane de hectare de pământ pustiit, nelucrat, și că într'alte țări așteaptă pământul fierul plugului și mașinile de treierat și irigațiunile (provederea cu apă) perfecționate, cu aceeaș îndreptățire? Rathenau, cel omorât mișelește, a spus în 1920 că consumația de cărbuni în Germania este de două ori mai mică decât ar fi cu cale să fie, fiindcă unii stăpâni de fabrici au mașini învechite — iar alt fabricant vestit (Siemens) i-a dat dreptate și a cerut intervenția statului împotriva risipitorilor de cărbuni. Este numai în Germania așa? N'ar trebui să introducem, pretutindeni, mașini perfecționate, ca să cruțăm timp, cărbuni, putere de om?

Chiar numai gândurile înșirate până acuma de și le-ar lua oamenii la inimă, de-ar întreprinde în forme și mai uriașe decât tăierea canalului de Suez sau de Panama — planuri pentru câștigarea puterilor din fundul pământului, din pământul apropiat, din aer, din razele de soare — ce progrese strălucite ar face această biată omenire, care este bolnavă greu în zilele noastre! În loc de articole veninoase, articole, cari încălzesc pentru astfel de planuri, în loc de lătrături în dreapta și în stânga — laude la adresa arhitecților isteți și a conducătorilor din fruntea întreprinderilor visate spre binele tuturor.

A fost vorba mai sus de cât cunoaștem noi din scoarța pământului. Abia 2 km. sub suprafața mării! Biete musculițe de o zi — cari ar trebui să ne facem viața, aici, pe pământ, cât mai plăcută, și ne-o prefacem într'un iad, ca în apocalips!

O, încrezuții de noi! Am ajuns în zilele noastre până la o înălțime de 12.445 m. Într'un puț de mină din Silezia, am pătruns până la 2250 m. — câtă vreme Oceanul atlantic are pe la Antile o adâncime de 8000 m., iar cel pacific, pe la Mariane și Caro-

line, 9788 m. În mările de sud s'au găsit copaci de o lungime de 180 m. — Cel mai înalt munte de pe pământ este Everestul, de 8840 m. Încă nu l-am putut cuceri până sus!

Priviți în depărtări, spre bolta cerească! S'a descoperit în timpul din urmă o stea, care e de 160 de ori mai mare decât soarele nostru! Departe de pământ de 52.560 trilioane de miluri. Lumini stelei acesteia îi trebuie 10.000 de ani ca să ajungă până la noi! Unui aeroplan de al nostru, care ar sbură cu o iuțeală de 200 miluri pe ceas, de pe pământ, i-ar trebui 30 milioane de ani ca să ajungă la soarele acela uriaș.

O, de sigur, am făcut mari încordări și avem foloase minunate pe urma deșteptăciunii noastre. Am ajuns să trimitem pe telegraf 2898 de cuvinte la ceas — să sburăm cu aeroplanul în iuțeală mijlocie de 330—369 de km pe ceas (aviatorul Brakpapa) — să facem nevăzute aeroplanele, ca să nu știe dușmanul când ne apropiem — să atacăm cu tunuri electrice, cu bombe aruncate de pe aeroplan, purtate de electricitate, aeroplan, pe cari nu se află nici pui de om —

să avem o bombă de 4300 funți, lungă de 13'5 urme, de un diametru de 24 policari. Avem telegrafie și telefonie fără fir. Ce va mai putea născoci cap omenesc de aici încolo!

Și totuș — te simți mic în fața infinitului, a nemărginitului, și trebuie să-ți pleci genunchii, oricât ai fi tu de încrezut în puterile tale — căci dacă îți dai bine seamă, n'ai să poți ști niciodată de unde s'a pornit hăul acesta și cum s'a pornit... Chiar numai epoca preistorică dacă o luăm: se ciondrănesc învățații și unul din ei socotește epoca diluviului cu 50.000 de ani, iar altul cu 250.000 de ani!

Nu-ți spun datele și invențiile acestea nimic, cetitorule? Nu te îndeamnă să fi mai smerit în fața necuprinsului, să te dai împăcat că ești o musculiță de o zi pe scoarța asta de pământ și să lucrezi din greu, cu puteri unite, ca palma asta de pământ, hărăzită ție să înflorească, să dea roadă, să te poți bucura și tu — dar și alții — de ea?

O viață numai așa are rost în zilele noastre, dacă îndeamnă la muncă spre binele comun. De aceea; de câte ori fi se va

da prilejul să auzi de planuri ca cele de mai sus, aplaudă, fiindcă contribui astfel ca gândul bun să prindă rădăcină — ești un sămănător de gânduri minunate.

Unde zace bubă?

Fiecare om, care își mai ia osteneala să se gândească în ziua de astăzi, își pune întrebarea, înfrigurat: pentruce boalește omenirea?

Nu va strica să ne amintim când punem întrebarea aceasta, de o lege adusă de poporul francez în 1780, pe vremea revoluției celei sângeroase. Și atunci, ca și acum, par'că se sdruncinase din temelii orice morală și orice cugetare sănătoasă — și bieții oameni, trecuți prin foc și sabie, jucându-se nebunește cu ghilotina, cu mașina cu care omorai omul ca la căsăpie, punându-i capul sub cuțit, și-au întreat și ei conștiința de ce este așa de sbuciumată. Și ce a răspuns conștiința lor? „Reprezentanții poporului francez“, spunea declarația aceasta a „drep-

turilor omului“, „luând în considerare, că *neștiința*, uitarea sau *disprețul* drepturilor omului sunt singurele pricini ale relelor publice și ale corupției guvernelor, a hotărît să arate, într'o declarație sărbătorească, *drepturile naturale*, cari nu se pot înstrăina și *sfinte*, ale omului“. La punct 4 cere declarația franceză: „Libertatea stă în aceea că poți face tot ceea ce nu strică altuia: așa îndeplinirea drepturilor naturale a fiecărui om n'are alte margini, decât acelea, cari asigură celorlalți membri ai societății stăpânirea aceluiași drepturi. Marginile acestea nu pot fi hotărîte decât de lege“.

Neștiința! Proștia omenească! Ea a ridicat mii și mii de ruguri în decursul veacurilor! Ea a târît la spânzurătoare milioane de ființe nevinovate. Disprețul legilor! El este de vină dacă un popor se dă de mal. Buba-bubelor însă zace aici: în *lipsa de altruism*, în lipsa de iubire față de deaproapele.

În Elveția s'a înființat în decursul războiului o ligă, o „Uniune mondială a femeii pentru concordia (bunăînțelegerea) internațională“ și apelul, pe care l-a răspândit în toate țările, la toate femeile, cerea, între al-

tele, o mai mare înțelegere a durerilor și bucuriilor altora. „Incredințate“, spunea apelul „de adevărul, că lipsa de înțelegere-împrumutată este adevărata pricină a năcazurilor mari omenești, hotărîm să încercăm cinstit și serios: să ne transpunem (închipuim) pe noi înșine în situația altora; să înțelegem tradițiile, punctele lor de vedere și motivele acțiunilor lor, pentru ca să cadă pentru totdeauna granițele *neștiinței* și ale *intoleranței*, cari despart astăzi pe singuratici, clasele sociale și rassele de oameni, ca să fie ca un fir roș al tuturor faptelor și legăturilor omenești, regula de aur: „Fă altora ceea ce ai dori ca și ție să ți se facă!“

A! Aici zace buba, dragi cetitori! Femeile din toate țările au găsit rana, după cum a găsit-o și poporul francez în 1789 — după cum și noi, românii, va trebui să ne lăsăm pătrunși de adevărul acesta: „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face!“

Tot ceea ce *nu* strică altuia!, strigă în lumea largă revoluționarii francezi. Da-să-zică: trebuie să se hotărînicească cinstit și *omenește* dreptul meu și al tău. Nu cu ghiară hrăpareață, nu cu pat de pușcă, ci ca niște

oameni, cari au dat cu capul de gard în decursul războiului și cari vreau ca și altul să trăiască — fiindcă așa este creștinește, așa este omenește.

Nu vorbe nerumegate împotriva unor clase sociale întregi, nu lupte între frați — ci osteneala cinstită de a înțelege și pe celalalt seamăn al tău și de a-i da dreptul de viață, cum îl ai și tu.

De aceea s'a dat peste cap fosta monarhie austro-ungară, pentru că guvernul din fruntea țării a fost pentru unii mumă, iar pentru alții ciumă — de aceea au ajuns ungurii la scrâșnirea dinților, fiindcă „drepturile omului“ erau călcate în picioare față de milioane de fii ai „naționalităților“ din partea guvernanților.

Mântuire din vișorul acesta de patimi nu poate veni dintr'altă parte — decât dela lozinea dată în 1789 în Paris și în 1915 de femeile tuturor țărilor, în Geneva — lozinecă, ce are ca bază porunca creștinească, porunca talmudului, porunca lui Budha (muzulmană): „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face!“

Pot să râdă — deocamdată — cei ghiftuiți cu averi, câștigate pe nedreptul. Amar vor plăti și ei păcatul de a fi călcat această lege a legilor — după cum vor plăti-o toți „diplomații“, cari se pricep să încurece ițele cât mai tare!

Aici zace buba! Legați-o, n'o lăsați să puroieze! Aduceți-i oblojele curate, ca să se vindece trupul omenirii, căci dacă nu — dacă nu, se va porni, iarăș, jocul desmățat al rășboiului și praf și cenușe se va alege de toată sdroaba mânilor omenești — spre binele cui? Spre binele lui Beelzebub, marele Tartor al Iadului.

Domnica.

Domnica este o fetiță de opt ani. Înălțuță, cu ochii mari, negri, sulegetă. Stau să jur că dacă ar fi întâlnit-o cel mai mare zugrav român, Grigorescu, ar fi oprit-o în drum și i-ar fi zis: „Vino, să-mi stai să aștern fețișoara ta pe pânză“, și ar fi lăsat-o urmașilor, să se oprească și ei, ca în fața unei icoane, în fața Domniei cea de pe pânză.

De câteori mă întâlneam cu Domnica pe ulițele satului, îi puneam dreapta pe creștet, o mângăiam pe obrăjori și o întrebam, privindu-i în ochii cuminți: „Ce mai faci, Domnico?” Ea se uita la mine ca un puișor golaș, plin de încredere în aripile ocrotitoare ale mamei sale, și răspundea: „Bine“. În acest „bine“ era închisă o lume întreagă de curăție, de bunătate, de adevăr. Prin cuvinte nu se poate tălmăci ce spunea acel „bine“.

Așa, pe de-departate, vreau să lămuresc „binele“ Domnichii, descriind cum ne-am petrecut, odată, împreună la începutul primăverii.

Infloriseră pomii. Ce mândrețe de flori roșii daseră merii din grădina noastră! Incepeau să-și arate capul floricelele. Un miros de flori și o viață împrejurul lor — de par'că ai fi beut un vin tare, care te silește să stai puțintel cu capul aplecat, întrebându-te: aud eu bine? Ce zumzet s'a pornit? Erau albinele, cari căutau cu sârg dulceața din florile grădinii.

Stam cu Domnica în grădina noastră și ne bucuram de viață. Zumzetul albinelor, mi-

rosul florilor, cerul, verdeața din grădină — toate ne îndemneau să trăim.

S'a apropiat un noruleț de noi, de-asupra capetelor noastre. A început să plouă. O ploaie mărunță, căldicică. Soarele, pe de altă parte, cuprindea cu razele sale câmpul, pălanul, fundul grădinii. Numai de-asupra noastră ploua.

„Iși bate dracu' nevasta“, mi-a zis Domnica, gureșe, și a început să cânte. Iși mișca piciorușele goale, ascunzându-le câteodată sub haină și cânta vesel:

„Treci ploaie, călătoare,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele —
Cu un mai,
Cu un pai,
Cu săcurea lui Mihai,
Cu toporu' omulii,
Taie capu' Domnului...“

Par'că ar fi ascultat ploaia de boscoadele Domnichii — a încetat dela o vreme.

— „Vezi?“, m'a întrebat Domnica, mândră, — chiar noruleț de primăvară să fi fost!...

Și totuș — odată a ajuns-o pe Domnica o lovitură grea, pe care n'a putut-o alunga ori cât ar fi cântat ea „Treci ploaie“ ...

Ploaia, care avea să cadă, a fost o fur-
tună...

* * *

Tatăl Domniei a plecat la războiu, dela
început. A plecat și — dus a fost. Zilele tre-
cute a primit nevasta lui o telegramă, care-i
spunea că bărbatul i-a murit într'un spital
din țară, în urma rănilor căpătate.

Acum e Domnica fără de tată!

Am întâlnit-o pe drum și pentru întâia
dată în viață mi-a venit să o ocolesc, să nu
mă vadă cu o lacrimă în ochi. M'am stă-
pânit, m'am apropiat de ea și i-am pus dreapta
pe moalele capului.

— „Domnico!”

Ea, mitifica, și-a ridicat ochii spre mine,
speriată, ca un pui de cerb fugărit. Privirea
ei mă întrebă: „Știi și D-ta?”

Nu mi-a mai spus: „E bine!”, nici eu
n'am întrebat-o: „Ce mai faci?” — fiindcă
răul — răul era prea aproape de Domnica.

Am luat-o de mână și ne-am așezat pe
o bancă, ca doi prieteni vechi și buni.

— „Tu, Domnico, ești fată mare acum”
— i-am zis eu. Fetița de opt ani căuta să
înțeleagă ce vreau să-i spun. „Ai rămas
singură, cu mama. — S'ascuți de mama”.

— „Da“.

— „Tot ce-ți spune ea să faci“.

— „Da“.

A urmat o tăcere mai lungă. Primăvară — viață împrejurul nostru, și noi trebuia să vorbim de moarte!

De-odată a tresărit Domnica, ca dintr'un vis greu — a privit țință la mine și m'a întrebat:

„De ce-a trebuit să moară tata?“ La întrebarea asta m'am așteptat. Căuta și Domnica să dea răspuns întrebării, pe care și-o pun sute de mii de copii acum, în toate țările, cari se războiesc: De ce-a trebuit să moară tata?

Sta Domnica cu o bucată de pâine în mână — i-o dase mama ei mai 'nainte, să aibă ce îmbuea.

Cum să-i fi lămurit mai bine moartea tatălui ei, decât prinzând prilejul binevenit de a povesti despre coaja de pâine din mânuța ei? Am prins în brațele mele pe copila fără de tată, am adus-o aproape de inima mea și i-am spus cuvinte însângerate:

— „Dezi tu bucata asta de pâine din mâna ta, Domnico? — Tată-tău și-a dat

viața pentru ca să o aibă alții mai bine. — Oamenii sunt răi — oamenii sunt îndușmăniți la cușite, Domnico, — oamenii aleargă să-și ia bucătura, unul din gura altuia“.

Spunând aceastea mi-era *rușine* că mă număr și eu între oameni. Mi-era milă, totodată, că trebuie să samăn gândul despre răutatea omenească, în inima curată a Domnichii. *Trebuia* să o fac.

— „Dezi tu, — după pâine aleargă toți ca nebuni. Tot mai mult și mai mult! Nu s'ajung cu puțin, se pizmutesc, se urmăresc, își pun cușitul la beregată, seucid“.

— „Ce răi sunt oamenii!“ — a oftat Domnica. „Și tata a fost așa de rău“?

Iarăș o întrebare, la care mă așteptam.

— „Nu, Domnico, — tatăl tău a fost un țăran român. A vrut să trăiască *cinstit*, câștigându-și traiul în sudoarea feții“.

Mi-a apărut tatăl ei înaintea ochilor sufletești. Înalt, drept, ca o lumânare, spătos. Cu ochii lui blânzi — ochi vrednici de a fi ochii tatălui Domnichii. Dar bucuria amintirii unui om de omenie mi-a fost turburată în curând, căci m'am gândit la încăerarea, în care a fost târît de soartă țăranul ăsta

român. Am văzut învâlmășala nebună, de trupuri omenești, am auzit țipete, scrâșniri de dinți, am simțit căldura sângelui, care curgea, într'una, ca dintr'un părâu, din piepturile și brațele omenești, și am auzit și strigătul fioros al oamenilor ăstora: Pâine! Pâine! — în timp ce țineam pe Domnica în brațe, pe Domnica cu bucata ei de pâine în mână.

— „Tată-tău, Domnico, și-a dat viața ca să trăiască alții mai bine decât a trăit el!!“

Cum era să-i explic altfel pentruce a murit tatăl ei, departe de sat, după ce a fost rănit de un țaran rus pe câmpiile Galiției?

Domnica privea la mine, ca nici când altădată. Ochii ei primiseră o eumințenie mai mare decât o aveau mai înainte.

Voiam să prin clipa asta hotărîtoarea, poate, în viața ei și i-am zis:

„Domnico, tată-tău a murit ca român. Poți să fii mândră de el! Ție n'are să-ți fie niciodată rușine de moartea tatălui tău“ ...

Domnica începu să miște buzele. Voia să spună ceva.

— „Spune Domnico“ ...

— „Da: vream să întreb dacă are să fie *mai bine* cu noi, fiindcă a murit tata“?...

Și la întrebarea asta m'am așteptat dela Domnica!

...Am pus-o jos, am sărutat-o pe frunte, pe ochi, am strâns-o încă odată în brațe, mi-am dat mâna prin părul, care-mi căzuse pe frunte, și i-am spus repede, *fără* să mă uit în ochii ei: „*Trebuie* să fie mai bine“!...

Și am plecat, m'am îndepărtat, aproape fugind, de fetița, care privea nedumerită pe urma mea. Nu voiam să mă vadă cu lacrimi în ochi...

* * *

Toemai trece pe dinaintea ferestrii. Mână singură boii. Ca o fată bărbată ce este. Alte dăți ar fi fost tatăl ei la lucru — ea s'ar fi răsfățat pe grindeiul plugului. — Acum trebuie să lucre. Mama i-a spus să-i dea mână de ajutor, i-am spus și eu — gospodăria i s'ar da de mal altfel.

Și lucră fără să crâcnească Domnica. Trece pe lângă nește copii, cari se joacă în drum și se uită la ei, de par'că ar fi

din altă lume — ea e albină harnică, până când copiii ălalți, tovarăși ai ei de joc de ieri, sunt niște copii răsfațați, pentru cari lucră părinții...

1915.

Cuprinsul :

	Pag.
Grivei . . . BCU Cluj / Central University Library Cluj . . .	3
Anica	12
Flămânzilă	19
Sărbătoare	25
În ceasul din urmă	33
Un orb și unul cu ochi	42
Gândește-te nițel!	45
Unde zace buba?	52
Domnica	56

BIBLIOTECA UNIV

0776 16. VI. 1923

CLUJ

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiiu și Alex. Sterea-Șuluțiu dela Blaj, defrunțașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susține bibliotecă populară în fiecare comună, bibliotecă regională în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe ceie nu știu ceti și serie). „Asociațiunea“ e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Abonați publicațiile „Asociațiunii“!

„TRANSILVANIA“

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 100 Lei
pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 126. Amor și răsbunare. (Povestiri istorice) de Ioan Al. Lăpedatu.
- Nr. 127. Luptele lui Mihai Viteazul, povestite de el însuș.
- Nr. 128. „De cefit și răsgândit“, material pentru șezătorile noastre culturale.
- Nr. 129. Calendarul „Asociațiunii“ pe anul 1927 întocmit de Horia Petra-Petrescu.
- Nr. 140. 1 Decembrie 1918, conferință pentru serbarea Unirii Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Patria-Mamă, întocmită de Romul Simu, secretarul adm. al „Astrei“.
- Nr. 141. Vine Crăciunul, piesă de teatru pentru copii, în 2 acte de Elena C. Sporea.
- Nr. 142. Fapte de împlinit pentru întărirea și prosperitatea neamului.
- Nr. 143. „Grivei“, și alte povestiri, de Horia Petra-Petrescu.

Cea mai răspândită publicațiune poporală

„BIBLIOTECA POPORALĂ

:-: A ASOCIAȚIUNEI“ :-:

de îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunii“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 50 Lei

pentru nemembrii 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.

Tipografa „Dacla Traiană“, Sibiu.